Anlatım Biçimleri — Deneme

Akıllı Soru · 05.11.2026 · 10 soru

Bir roman bölümünde kahraman, sabah erkenden evden çıkar, dar sokakları geçer ve istasyona ulaşır. Yazar, kahramanın karşılaştığı kişileri ve bu karşılaşmaların ardından gelişen olayları sırayla verir. Sokakların görünüşü yalnızca olayların geçtiği çevreyi belirtmek için kullanılır.

1. Bu parçaya göre anlatımın baskın özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Olayların gelişme sırasına bağlı biçimde aktarılması

B) Bir yerin ayrıntılarının okuyucuda canlandırılması

C) Bir konu hakkında düzenli bilgiler verilmesi

D) Karşı görüşün dayanaklarının geçersiz kılınması

E) Sayısal verilerle düşüncenin desteklenmesi

Bir deneme yazısında yazar, “Okur, her düşünceyi kabul etmek zorunda değildir.” diyerek yaygın bir kanıya karşı çıkar. Ardından bu kanının neden yetersiz olduğunu örneklerle açıklamaya çalışır. Yazının amacı, karşı düşüncenin dayanaklarını tartışarak kendi görüşünü temellendirmektir.

2. Bu parçadan aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

A) Yazar, karşı bir düşüncenin geçersizliğini ortaya koymaya çalışmaktadır.

B) Yazar, herhangi bir konu hakkında yalnızca bilgi aktarmaktadır.

C) Yazar, bir yerin görünüşünü ayrıntılarıyla canlandırmaktadır.

D) Yazar, olayları oluş sırasını gözeterek anlatmaktadır.

E) Yazar, kendi düşüncesini belirtmeden tanık göstermektedir.

Açıklayıcı metinlerde konu, yalnızca bir tanımla bırakılmaz; örnekler, sayısal bilgiler veya alanında yetkin kişilerin görüşleriyle desteklenebilir. Bu yollar, anlatılan düşüncenin daha anlaşılır ve inandırıcı olmasına katkı sağlar. Ancak bu destekleme yollarının kullanılması, metnin temel amacını değiştirmez.

3. Bu parçaya göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Destekleyici anlatım yolları, bilgilendirme amacını güçlendirebilir.

B) Tanık gösterme kullanıldığında metin tartışmacı niteliğini kesinlikle yitirir.

C) Sayısal bilgi bulunan her metin olay anlatımına dayanır.

D) Örnekler, açıklanan düşüncenin anlaşılmasını her durumda engeller.

E) Açıklayıcı metinlerde yalnızca tanımlardan yararlanılabilir.

4. “Örneklendirme, sayısal verilerden yararlanma ve tanık gösterme” yollarına başvurulan bir yazıda, yazarın temel amacı ele aldığı konuyu okur için anlaşılır kılmaktır. Buna göre bu cümlede anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yazar, karşıt düşüncenin yanlışlığını kanıtlamaya çalışmaktadır.

B) Yazar, ele aldığı konuyu destekleyerek açıklamayı amaçlamaktadır.

C) Yazar, olayların oluş sırasını ayrıntılı biçimde aktarmaktadır.

D) Yazar, bir varlığın görünüşünü okurun zihninde canlandırmaktadır.

E) Yazar, kişisel izlenimlerini nesnel bilgilerden üstün tutmaktadır.

I. Açıklayıcı anlatım, okura bir konuyu öğretmek veya o konuyla ilgili bilgi vermek amacı taşır. II. Tartışmacı anlatımda yazar, karşı görüşü savunarak onu güçlendirmeyi amaçlar. III. Öyküleyici anlatım, olay anlatımına dayanan metinlerde kullanılır. IV. Betimleyici anlatımda gözlemden yararlanılır ve ayrıntılar zihinde canlandırılır. V. Açıklayıcı anlatım genellikle öğretici metinlerde kullanılır.

5. Numaralanmış cümlelerin hangisinde anlatım biçimi bakımından yanlışlık vardır?

A) I.

B) II.

C) III.

D) IV.

E) V.

I. Açıklayıcı anlatım, genellikle öğretici metinlerde kullanılan bir anlatım biçimidir. II. Tartışmacı anlatım, karşı görüşü çürütme amacı taşıyan anlatım biçimidir. III. Öyküleyici anlatım, olay anlatımına dayalı metinlerde kullanılan anlatım biçimidir. IV. Betimleyici anlatımda ayrıntılar okuyucunun zihninde canlandırılır. V. Açıklayıcı anlatımın iki türü, açıklayıcı ve sanatsal betimlemedir.

6. Numaralanmış cümlelerin hangisinde yüklem çekimli fiildir?

A) I.

B) II.

C) III.

D) IV.

E) V.

7. “Bir makale, belirli bir başlıktaki bilgileri düzenli biçimde sunar; yazarı herhangi bir karşı düşünceyi reddetmeye yönelmez.” Bu cümlede anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bu yazının amacı, seçilen içeriği okura öğretmektir.

B) Bu yazının amacı, bir karşı görüşün yanlışlığını kanıtlamaktır.

C) Bu yazının amacı, varlık ve yer ayrıntılarını zihinde canlandırmaktır.

D) Bu yazının amacı, olay örgüsünü aşamalar hâlinde aktarmaktır.

E) Bu yazının amacı, karşı görüşü savunarak benimsetmektir.

Bir metin, okuyucuya bir kavramın özelliklerini düzenli biçimde sunuyor ve kavramın nasıl kullanılacağını örneklerle açıklıyorsa önceliği bilgi aktarmaktır. Böyle metinlerde kişisel izlenimlerden çok öğretme amacı öne çıkar. Bu yaklaşım, yazarın bir görüşü savunmasından farklıdır.

8. Bu parçaya göre aşağıdakilerden hangisi sözü edilen anlatım biçiminin temel amacını doğru verir?

A) Bir konuyu okuyucuya öğretmek ve onunla ilgili bilgi vermek

B) Bir karşı görüşün yanlışlığını kanıtlayarak kendi görüşünü savunmak

C) Bir varlığın görünüşünü ayrıntılarıyla okuyucunun zihninde canlandırmak

D) Bir olayın gelişimini kişi, zaman ve yer bağlantısıyla aktarmak

E) Bir düşünceyi yalnızca kişisel izlenimlerle ve çağrışımlarla yansıtmak

Bir düşünceyi açıklarken yalnızca bilgi vermek yeterli olmayabilir; düşüncenin anlaşılması için farklı destekleme yollarına başvurulabilir. Örnekler, sayısal veriler ve başkalarının görüşleri bu amaçla kullanılabilir. ---- Böylece anlatılan düşünce, tek bir açıklama biçimine bağlı kalmadan daha anlaşılır duruma gelir.

9. Bu parçada boş bırakılan yere düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Bu yollar, açıklayıcı anlatımda düşünceyi geliştirmek için kullanılabilir.

B) Bu nedenle olayların zaman sırasına göre aktarılması gerekir.

C) Ancak karşı görüşü çürütmek bütün metinlerin temel amacıdır.

D) Bunun sonucunda bir yerin görünüşü gözlemden bağımsız anlatılır.

E) Bu açıklamalar, betimlemenin yalnızca sanatsal türde bulunduğunu gösterir.

Bir metinde bir kavramın özellikleri açıklanıyor, okuyucuya konu hakkında düzenli bilgiler veriliyor ve anlatım örneklerle destekleniyorsa metnin amacı bilgi aktarmaktır. Bu tür metinlerde okuyucunun zihninde bir yerin görünüşünü oluşturmak ya da bir olay dizisini aktarmak ikinci plandadır. Yazarın temel yönelimi öğretmektir.

10. Bu parçadan aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

A) Metin, okuyucuya bir konu hakkında bilgi vermeyi amaçlayabilir.

B) Örnekler, açıklanan düşüncenin anlaşılmasını destekleyebilir.

C) Metnin temel yönelimi, okuyucuya bir konuyu öğretmektir.

D) Metin, görünüş ve olay dizisini aktarmayı zorunlu olarak birlikte yürütür.

E) Bu anlatım, açıklama ve öğretme işlevini öne çıkarır.

Cevap Anahtarı

1. A	2. A	3. A	4. B	5. B
6. D	7. A	8. A	9. A	10. D

Çözümler

1. Parçada kahramanın evden çıkması, sokakları geçmesi ve istasyona ulaşması gibi olaylar sırayla aktarılmıştır. Bu nedenle baskın özellik olay anlatımıdır. B, C, D ve E başka anlatım biçimleri ya da destekleme yollarıyla ilgilidir.

2. Parçada yazarın yaygın bir kanıya karşı çıktığı ve bu kanının yetersizliğini örneklerle göstermeye çalıştığı belirtilmektedir. Bu, karşı düşüncenin geçersizliğini kanıtlama amacını gösterir. Diğer seçenekler parçadaki tartışmacı tutumu karşılamamaktadır.

3. Parçada örnek, sayısal bilgi ve yetkin kişilerin görüşlerinin düşünceyi desteklediği; buna rağmen metnin temel bilgilendirme amacının değişmediği belirtilmektedir. A bu sonucu doğru biçimde ifade eder. B, C, D ve E destekleme yollarının işlevini ve kullanım alanını yanlış genellemektedir.

4. Cümlede başvurulan yollar, düşünceyi destekleyerek konuyu anlaşılır biçimde sunma amacına yöneliktir. A seçeneğinde karşı görüşü çürütme, C seçeneğinde olay aktarımı, D seçeneğinde görünüşü canlandırma, E seçeneğinde ise kişisel izlenim öne çıkarılmıştır.

5. Tartışmacı anlatımın amacı karşı görüşü güçlendirmek değil, onun yanlışlığını kanıtlayarak çürütmektir. I, III, IV ve V numaralı cümleler ilgili anlatım biçimlerinin amaç ve özellikleriyle örtüşür.

6. IV. cümlede “canlandırılır” sözcüğü kip ve kişi eki almış çekimli bir fiildir. Diğer cümlelerde yüklemler isim soylu sözlerle veya adlaşmış fiil biçimleriyle kurulmuştur; özellikle III. cümledeki “kullanılan” sözcüğü çekimli fiil değildir.

7. Cümlede makalenin bilgi aktarma yönü ve karşı görüşle çatışmaması vurgulanmaktadır. Bu nedenle yazının temel işlevi, ele alınan içeriği okura öğretmektir. B seçeneği güçlü bir çeldiricidir; çünkü karşı görüşü çürütme, tartışmacı anlatımın özelliğidir.

8. Parçada bilgi aktarma ve öğretme amacı öne çıkarılmıştır. B karşı görüşü çürütmeye, C görünüşü canlandırmaya, D olay örgüsüne, E ise kişisel izlenime dayanır.

9. Önceki cümlelerde örnek, sayı ve başkasının görüşü sıralanmış; sonraki cümle bunların düşünceyi desteklediğini belirtmiştir. A seçeneği iki cümle arasındaki bağı kurar; diğerleri konu akışını değiştirir.

10. Parça bilgi verme, örneklendirme ve öğretme amacını vurgular; görünüşü canlandırma ve olay dizisi aktarmanın ikinci planda olduğunu söyler. D seçeneği ise bu iki işlevin zorunlu olarak birlikte yürütüldüğünü ileri sürerek parçayla çelişir.